YOL ARKADAŞIM CEVAT

ŞEMSEDDİN ÖZDEMİR

Evvela yakın zamanda kaybettiğim yol arkadaşım Cevat Özkaya kardeşimizi rahmetle yâd ediyorum. Allah yolunu açık etsin. Son yolculuğunu onun rızasını kazananların yolculuğundan kılsın. Düşündüğümde Cevat'la zor zamanlarda tanışıp arkadaş olduğumuzu hatırlıyorum. Kendisiyle ilk tanışmam onun memleketim Trabzon'da 1974'lerde öğretmenlik yaptığı zamanlara denk geldi. İstanbul Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü kazandığımda, 1975'ten itibaren tanışıklığımız yavaş yavaş arttı ve dostluğa dönüştü. Mücadele Birliği'nin hepimizin bildiği *Pınar*, *Yeniden Millî Mücadele* gibi yayınları vardı. Cevat hepimiz gibi lise yıllarında tanıştığı bu dergilerin sıkı okuyucusuydu. Kültüre, sanata, edebiyata ve düşünceye merakı vardı. Nitekim kendisi bir müddet sonra bütün sokaklarını tarihi ile, insanı ile köşe bucak bildiği Cağaloğlu'nda eskilerin tabiriyle Babıali'de çalışmaya başladı.

Mücadele Birliği hareketinden ayrıldıktan sonra hem onunla hem de diğer dava arkadaşlarımız Burhanettin Can ve Mehmet Menteşoğlu ile münasebetimiz daha da arttı. Çünkü ayrılmayı veya kopuşu müteakiben insanların zihninde çok temel bir soru vardı: "Bundan sonra ne yapacağız?" Geniş kesimlerle istişare toplantılarında bir araya geldik. O günün şartlarında birçok arkadaş dedi ki "Herkes gitsin, işini gücünü kursun, para kazansın, ev bark sahibi olsun sonra gerekirse tekrar bir araya geliriz!" Fakat biz buna karşı Cevat'la beraber, dört arkadaş ve ardından bize katılan diğer dava arkadaşlarımızla ne pahasına olursa olsun yola devam etme kararı aldık.

Hayli meşakkatli ve tartışmalı günlerin, ayların ardından şunu beyan ettik: İçinde bulunduğumuz durum maddi bakımdan değilse bile fikrî çizgi ve anlayış açısından dünden daha ileri bir noktadadır. Elimizdeki *Pınar* dergisinin yayınını sürdürüyorduk. Dergimizin geniş bir okur kitlesi vardı ve aynı zamanda 8 Kasım 1976 tarihinden itibaren de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilgililere tavsiye edilmişti. *Pınar*'ın o zamanki yazışma adresi Barbaros Bulvarı'ndaydı. Dergiyi devam ettiriyorduk ki bir dönem derginin sahibi olarak ben göründüm. O zamanlar henüz öğretmenliğe başlamamıştım. Dergimiz önceki yıllardaki gibi sanat ve kültür ağırlıklı olarak çıkıyordu. Elbette Ortadoğu'daki ve İran'daki gelişmeleri de yakından izliyorduk ancak *Pınar*'ın ana omurgası daha ziyade kültür ve sanattı. Cemil Meriç, Abdullah Yıldız, Necati Aykan, Mehmet Nuri Doğan, Burhanettin Can, Kamil Çileçöp gibi arkadaşlarımızın katkılarıyla bir müddet daha dergiyi çıkarmaya devam ettik.

Ne var ki aylık dergiyi yürütecek imkânımız pek yoktu. Herhâlde bunun en bariz göstergeleri derginin 1980'de, 12 Eylül öncesinde çıkardığımız tüm sayılarını hem iki aylık hem de dört ay birleşik olarak yayımlamamızdır. Böyle bir dönemde derginin isminden yola çıkarak Pınar ismiyle bir yayınevi kurup kitabevi açmaya karar verdik. Bunu da dergimizin Mart 1979 tarihli 87'nci sayısında "Çağrı" başlıklı bir ilanla duyurduk. Hataların giderilmesi ve İslâm'ın yaşanması, yaygınlaştırılması konusunda yoğunlaşan bir arzumuz ve gayretimiz vardı. Bunun müşahhas bir neticeye doğru ulaşması gayesiyle 1979'da Pınar Yayınları'nı kurduk. Temel kaynaklara dayanan esaslı bir kültür zemininin teşekkül ettirilip yaygınlaştırılması gerektiğinin farkındaydık. Ardından Beyazıt'taki Kitapçılar Çarşısı'nda/Beyaz Saray'da bir dükkân kiraladık.

Bizim kitabevi bir düşünce merkezi, bir odaktı o günün Türkiye'sinde, birçok meselenin konuşulduğu, tartışıldığı, herkesin akın akın geldiği çok canlı bir mekân... O yıllarda kitabevleri veya yayınevleri adeta günümüzde vakıfların veya derneklerin gördüğü işlevi görüyordu. Dergi büroları da öyleydi. İnsanlar buralara geliyor, sohbet ediyor, yeni kitaplar ve fikirlerle karşılaşıyor, dünyanın ve ülkemizin ahvaline dair duymadıklarını işitiyor, farklı yorum ve analizlerin muhatabı oluyordu. Müthiş bir canlılık vardı... Diyebilirim ki 1990'lardan sonra sosyal ve siyasi hayatın farklı yerlerinde görünür ve bilinir olan birçok insanımız o mekânlarda yetişti.

Yeri geldi kitabevini bir konferans mekânına dönüştürürdük. Bazen kalabalık sohbetler o kadar koyulaşıyordu ki dükkâna kitap almak için gelen biri içeri bile giremiyordu. Yani ticaret geri plana düşmüştü. Cevat ve diğer arkadaşlarımızla 1983'ten itibaren Pınar adına geniş katılımlı kitlesel iftar programları düzenledik. Camiamızın farklı seslerinin ve yüzlerinin buluştuğu müstesna buluşmalardı iftar programlarımız... Zaman zaman aile iftarları tertipledik. Uzun zaman yazları aile gezileri düzenledik çevredeki şehirlere, gençlik kampları organize ettik. Tüm bunlar bizim geniş kesimlerle ilişki kurmamızı sağladı.

Aslında o yıllarda imkânlarımız neredeyse yok denecek kadar kıttı, bu yüzden ilk yıllarda kitap yayımlayamadık. İlerleyen zamanlarda çok farklı alanlarda kitaplar bastık Allah'ın inayetiyle. Batı'nın yanında İslâm dünyasından tercümeler yaptırdık. Ki bunlar Cevat kardeşimin çok etkin ve aktif girişkenliği sayesinde gerçekleşti. Kendisi merak duygusuyla matbuat hayatını ilgilendiren değerli bir etkinliğin yapılacağını duyduğunda kalkıp hemen oraya giderdi. Haberdar olduğu kitapları tercüme ettirmek için canhıraş biçimde çalışırdı. Bu sıralarda ben rahmetli Sedat Yenigün kardeşimizin de görev yaptığı Zeytinburnu İhsan Mermerci Lisesi'ne tarih öğretmeni olarak atandım. Sabahçıydım. Dersler biter bitmez hemen Pınar'a geçiyordum, Beyazıt'taki dükkâna. Gelip gidenlerle birçok konuyu konuşuyorduk. Cevat'ın ise herhangi bir memuriyeti yoktu. Bu yüzden yayınevinin ana yükünü omuzlayan hep kendisi oldu. Bu böyle aşağı yukarı bir buçuk iki yıl kadar devam etti. Benim tayinim Trabzon Vakfıkebir'e çıktı. İki hafta orada çalıştıktan sonra ben de onun gibi öğretmenlikten ayrılıp yayınevinde çalışmaya başladım.

1980'li yıllarda kitap fuarları hele Dinî Yayınlar Fuarı bizim için çok önemliydi. O güzel günler geçti ve daha niceleri... Biz aslında halkla bu fuarlarda buluştuk, daha yakından tanışma, irtibat imkânı bulduk. Kadir gecesinde Sultanahmet'te sabahlıyorduk. Unutulmaz güzel ve verimli günlerdi. Kitaplar tartışılıp konuşuluyordu. Uzun zamandır görüşülmeyen dostlarla, arkadaşlarla görüşülüyor, yeni arkadaşlıklar ve dostluklar kuruluyordu. TÜYAP ise biz Roger Garaudy'nin kitaplarını tercüme edip basmaya başladığımız dönemde onu Kitap Fuarı'na davet etmişti. Bunun ne kadar anlamlı olduğunu

Cevat Özkaya 23 Kasım 2018 tarihinde düzenlenen Tarık Buğra Sempozyumu'na katıldı.

Garaudy'nin imza kuyruğundan ve daha sonraki konuşmalarından anladık. Cevat'la biz kitapları yetiştirmekte, Garaudy ise imza atmakta zorlanmıştı. Yanı sıra dönemin *Cumhuriyet* gazetesi gibi etkin mecraların Pınar'ın kitaplarından bahsetmesi yayınevimizin daha çok tanınmasını sağladı.

Cevat Özkaya'nın şahsiyetinden ve karakterinden bahsetmek gerekirse son derece mütevazı olduğunu söyleyebilirim. Bazen bu yönünü eleştiriyordum. Yaptıklarının duyulmasını, bilinmesini hiç istemezdi. Çok beğendiği ama dostluğu da olan yazarların, düşünürlerin kitaplarını basma arzusunu yanlış anlaşılır endişesiyle kendilerine söyleyemezdi. Diğer taraftan çevresiyle iyi temaslar kuran, dostluğu, feraseti ve fedakârlığı üst düzeyde bir şahsiyetti. Mükrimdi. Cebinde az para olduğu hâlde ziyaretine gittiği zenginlere dahi yemek ikram ettiği olurdu.

Edebiyat, sanat, kültür ve özellikle hatıralar üzerine çok yoğun ve süreklilik arz eden bir okuması vardı. Onun marifeti bir şairin deyimiyle en büyük ve donanımlı bütünü detaylarda keşfetmekti. Cevat, bence çok değerli bir birikime sahipti. 1970'lerin ikinci yarısından itibaren Cemil Meriç'e gidip 10 yıla yakın kendisine kitap okudu. Sadece kitap okumuyordu bu arada onun sekreterliğini de yapıyordu. Elbette Meriç'in engin kültüründen alacaklarını da alıyordu. Bunlar tabii Cevat'a, *Pınar* dergisine, Pınar Yayınları'na ve *Umran* dergisine çok şey kazandırdı.

Düşünce dünyasına katkıları üzerinde durmam gerekirse şunları söyleyebilirim Cevat için: Meraklı ve girişken bir yapısı vardı. Kendimiz ve dünya hakkında bildiklerimizin bilmediklerimizden çok fazla olduğunu görecek kadar kendisini bilgiye açık tutmayı başarabilmişti. Beyazıt'taki Sahaflar Çarşısı başta olmak üzere sahafları ve kitapçıları çok gezerdi. Edward W. Said'in *Oryantalizm* kitabından bahsedildiğini duyduğu yerin Arslan Kaynardağ'ın Sahaflar Çarşısı'ndaki Elif Kitabevi olması şaşırtıcı gelmez bana. Eseri yayımlayacağını Nezih Uzel rahmetliye ilettikten sonra ilgili yerlerle temas kurdu ve tercüme edilen çalışmanın basım sürecini beraber gerçekleştirdik. Cevat gerçekten ama gerçekten çok okurdu, fikrî akımlarla ilgili gelişmeleri yakından takip ederdi. Birikimli insanlarla konuşmayı arzulayan bir yönü vardı. Başkalarıyla konuşmalarını ve en önemlisi de değer vererek okuduklarından öğrendiklerini bizlerle paylaşma noktasında oldukça cömertti. Belki böylece okuduklarını aklın ve gönlün diline çevirip kaydediyordu.

Şunu da söylemem gerekir: Benim mizacım Cevat gibi değildi. Bu yönümle de birlikteliğimizi sorgulayanlar çıkmıyor değildi. Ancak mizacı, karakteri ve düşünceleri farklı insanlarla rahat konuşurdu Cevat. Türkiye'nin buna ihtiyaç duyduğunu söylerdi. Hastalığının son günlerinde, hatta yoğun bakımda iken bile gözlüğünü ve kitaplarını istemiş bir şahsiyetten söz ettiğimizi hatırlatmak isterim. Hastalığına rağmen Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanını tekrar okumak istemişti, kitaba başladı ancak bitiremedi. İtiraf edeyim: Ben onun kadar okumuş biri değilim. Beğeni düzeyi çok yüksek olan Cevat çok ama çok okurdu. Okumakla kalmayıp okuduklarını bizlerle ve çevresiyle heyecanla paylaşırdı. Okuduğu kimi kitapların sayfaları hep çizik çiziktir. Kenarlarına notlar düşülmüştür. Herhangi bir kitaba baktığımda onu Cevat'ın okuyup okumadığını, onun okuma izleri olan altı çizili satırlardan ve kenar notlarından anlardım.

Cevat, yerinde durmaz, farklı mekânları gezer ve sıkça seyahat ederdi. Şehirlerin kültürlerini, yemeklerini ve kitapçılarını merak ederdi. Nerede yemek yenileceğini bilir, dostlarını ve arkadaşlarını sıklıkla buralara götürürdü. Dediğim gibi seyyah bir tarafı vardı. Hatırladığım kadarıyla Berlin Duvarı yıkıldığı günlerde Berlin'e gitti, o duvarın yıkılışına şahit oldu. Bir ara birkaç arkadaşla beraber Kırım'a, Ukrayna'ya gitti. İslâmî camiadan kardeşlerimizle bir heyet olarak Tunus'a, Esed rejimi devrildikten sonra Suriye'ye gitmesi onun tarihe şahitlik etme çabasının göstergesi sayılmalıdır. Tabii öteden beri Bosna'ya çok daha yakın bir ilgisi vardı. Bilindiği gibi Bosna Dayanışma Grubu'nun ve Dayanışma Vakfı'nın kuruluşunda yer aldı. Bosna için çok uğraştı. Bu süreçteki çabalarını gördüğümde, anlattıklarını dinlediğimde başka iklimlere doğru yolculuğa çıktığımı hissederdim. Ayrıca çok aktifti. MAZLUMDER İstanbul şubesinin başkanlığını üstlendi önce. Ardından bir dönem genel başkanlığını da yaptı. Birçok insan onunla beraber çalışmak istiyordu. Çünkü sosyal yönü güçlü bir dostumuzdu. Bulunduğu yere neşe ve canlılık katmayı başarırdı.

Düşünce dünyasına ve şahsiyetine dair bu değindiklerim dışında onun fedakârlığına dikkat çekmek isterim. Örneğin can güvenliği endişesi taşıyanlara yardım ettiğini biliyorum. Kendi evinde ve kız kardeşinin evinde birkaç gün misafir etmişliği vardı Müslüman camiadan kimi isimleri. Ne zaman olursa olsun insanların yardımına koşmak onun müstesna karakterinin bir yansımasıydı. Hemdertti. İnsanların dertlerini dinlerdi, iyi bir dert dinleyicisiydi. Derdini telefonda anlatanları saatlerce can kulağıyla dinlediğini biliyorum. AKV'de aynı odada bulunduğumuz zamanlarda da bunlar sıklıkla tekrarlanırdı. Cevat'ın bu vicdani yönü insanlarda kolay bulunacak bir vasıf değildi. Gerçekten kolay yetişmiyor böylesi insanlar. Türkiye'de de sayısı çok az. Düşünen, üreten, Türkiye'yi ve dünyayı tahlil edebilen bir insanın sosyal yönünün ve fedakârlığının bu derece yüksek olması ender görülen bir kişilik özelliğidir.

Cevat, dostum ve kardeşimdi. Hiçbir olumsuzluğunu görmedim, her zaman iyiliğine şahit oldum. Kimin sıkıntısı olsa onu gidermek için çaba harcardı. Açıkçası ben Cevat'ın yaptığı fedakârlıkların birçoğunu yapamam. Karşı çıktığım için değil, mizacım buna müsaade etmediği için. Yaşlı bir adamın, ununu elemiş, eleğini asmış hâli yoktu onda; hep bir genç diriliğindeydi. Müslüman camia, düşünen, kafa yoran, etrafını aydınlatan, insanların derdiyle hemhâl olan, fedakar, kendini Allah yoluna adamış, kenetlenmiş tuğlalar misali yol arkadaşlarıyla uzun soluklu yürüyen insanları, dava erlerini yetiştirmeye devam etmeli.